

METSÄÄN RETKELLE JA OPPIMAAN OPPILASLÄHTÖISESTI!

Miksi oppilaslähtöisyyttä?

Oppilaslähtöisyyden hyötyjä ovat oppimiseen sitoutuminen, motivaatio, innostus, kuulluksi tuleminen, yhteinen kehittäminen ja kehittyminen. Oppijat kokevat tällöin oppimisprosessin omakseen ja sitoutuvat osallistumaan siihen. Tämä materiaali tarjoaa työkaluja suunnitella retki, jonka aikana oppilaat oppivat metsästä ja retkeilystä heitä innostavilla tavoilla siten, että jokaisella on aktiivinen ja osallistuva rooli.

Oppilaslähtöisyys ei ole taakka, kun antaa valinnoille raamit.

Miten suunnitella metsäretki oppilaslähtöisesti?

1. Anna oppilaiden pohtia, mikä heitä kiinnostaa metsässä

- Tehkää metsäretki, jonka aikana oppilaat saavat itse tutkia metsää ja miettiä, mitä he haluaisivat oppia ja tietää metsästä. Kerätkää kuvia ja kysymyksiä eri aiheista. Koonnin voi tehdä valokuvaamalla ja kirjoittamalla sähköiselle alustalle, tai paperille.
- Vaihtoehtoisesti, tutustukaa metsään luokassa kuvien ja karttojen avulla ja pohtikaa, mitä haluatte tietää metsästä ja minkälaisissa paikoissa siellä voisi käydä.

2. Valitkaa ja sanallistakaa oppimistavoitteet yhdessä

- Määritellään ja kootaan tavoitteet yhteen listaksi. Kukin oppija voi valita omat tavoitteensa listalta tai ne voivat olla kaikille yhteiset. Retken ohjaaja voi myös nimetä yhteiset tavoitteet, joista jokainen pyrkii saavuttamaan vähintään tietyt minimitavoitteet. Kun tavoitteet on sanallistettu, on oppijan helpompi seurata tavoitteiden saavuttamista ja omaa etenemistään.
- Esimerkki: *Metsäretken tavoitteet*
 - Osaan lukea karttaa.
 - Osaan suunnitella sopivan pituisen reitin metsäretkelle.
 - Osaan etsiä jälkiä ja jätöksiä eri eläimistä.
 - Tunnistan 10 eri kasvilajia.
 - Osaan havainnoida lintuja.
 - Osaan kertoa, millainen on luonnontilainen metsä.
 - Ryhmämme osaa toimia hyvässä yhteistyössä ja jokainen hoitaa tehtävänsä.
 - Oma tavoitteeni: _____

3. Rakenna oppilaiden kiinnostuksen kohteille

- Miettikää yhdessä, minkälaisia reittejä haluatte kulkea ja mitä haluaisitte nähdä matkalla.
- Hyödynnä olemassa olevia tehtäviä ja materiaaleja vastataksesi oppilaiden kysymyksiin, kaikkea ei tarvitse keksiä itse.
- Selvittäkää, mistä tietoa voisi saada. Kysykää tietoa esim. asiantuntijalta, jos ette tiedä tai osaa itse.
- Muista, että on myös ok, jos kaikkiin kysymyksiin ei löydy vastausta.

4. Anna vapautta valita

- Oppilaslähtöisyyden toteuttamiseen on monta erilaista tasoa. Aloittaa voi sillä, että lähdetään liikkeelle oppilaita motivoivasta aiheesta ja opitaan heitä innostavilla ja heidän itse valitsemillaan menetelmillä. Kun aihe on selvillä, löytyy valmiita tehtäviä esim. Mappa.fi-materiaalipankista.
- Parhaimmillaan oppilaslähtöisellä retkellä jokainen saa oppia itselleen mieluisella tavalla.
- Menetelmävalinnaisuuden takaamiseksi samasta aiheesta voi olla erilaisia tehtävävaihtoehtoja.

5. Hyödynnä yhteistoiminnallisuutta

- Käykää keskusteluja tavoilla, joissa jokaisen ajatukset tulevat esille.
- Anna ryhmätehtäviin selkeitä rooleja, esim. kirjuri, kiikareiden käyttäjä, lintukirjan lukija, ryhmän koossapitäjä. Tämä vähentää vapaamatkustajuutta oppimisessa ja lisää jokaisen osallistumista.

6. Kootkaa yhdessä palautetta retkestä niin, vettä kaikki saavat sitä antaa

- Mikä oli kivointa?
- Mitä opit?
- Mikä tehtävistä oli mukavin?
- Missä tehtävistä opit eniten uutta?
- Mitä näit metsässä?
- Miltä metsässä tuntui? (Miltä tuntui ennen retkellä lähtöä?)

Mahdollisuus palautteen antamiseen ja kaikkien kuunteleminen lisää osallisuuden kokemusta. Palautteen pohjalta voidaan yhdessä kehittää seuraavaa oppimistapahtumaa.

7. Hyödyntäkää oppimaanne eli suunnitelkaa uusi retki ja työstäkää edelleen sitä, miten saatte retkestä vielä paremmin kaikille sopivan ja mielenkiintoisen.

Oppilaslähtöiset tehtävät luonnossa

Oppilaslähtöiset tehtävät luontoretkellä lähtevät liikkeelle oppijan omasta lähtötasosta ja korostavat luonnonhavainnointi- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä omien havaintojen ja osaamisen jakamista muille.

Esimerkkitehtäviä

1. Reitin suunnittelu yhdessä

- Rajaa kartalta alue, jolta osallistujat saavat valita reitin. Ohjaaja voi tarvittaessa kertoa esim. yhden kohteen, jonka kautta on kuljettava.
- Käytössä voi olla myös tietyn matkan pituinen naru, jolla saa kartalle tehtyä halutun pituisen reitin. Esim. 4 km tarkoittaa mittakaavassa 1:25 000 16 cm pituista naru.
- Pidemmälle vietyinä: opetellaan kartan suuntaaminen kompassin avulla ja lasketaan itse matkan pituus kartan mittakaavan avulla.
- Jokainen ryhmä kertoo suunnitelmansa tai esim. vain yhdellä sanalla reitin kohokohdan. Äänestetään vaihtoehdoista tai tehdään yhteinen reittivalinta, jossa huomioidaan jokaisen ryhmän toiveet.

2. Kasvietsivät -leikki

- Pari tai ryhmä kirjaa ylös kasvin tuntomerkit, kuten lehden muodon, varren asennon, kukan ja/tai marjan värin. Lisäksi otetaan todisteeksi valokuva kasvista. Vaihdetaan vihjepapereita toisen ryhmän kanssa ja etsitään heidän kasvinsa tuntomerkkien avulla. Otetaan valokuva todisteeksi. Verrataan valokuvia ja katsotaan, oliko tuntomerkkien avulla mahdollista löytää sama kasvi. Tavoite: oppia, kuinka kuvailla ja tunnistaa kasveja tuntomerkkien avulla. Voidaan jatkaa nimeämällä kasvit. *Vinkki!* Haltian luontokoulun sivuilta www.haltia.com/luontokoulu voit ladata valmiin kasvietsiväkortin tätä tehtävää varten.

3. Voisiko tämä laji asua tässä metsässä?

Parille tai ryhmälle annetaan lajikortti, jossa on tietoa lajin elinympäristövaatimuksista ja ravinnosta sekä eläinten osalta esim. sen jättämistä jäljistä. Ryhmä tutkii metsää ympärillä ja selvittää, olisiko metsässä lajin tarvitsemia asioita. Tiedot jaetaan kaikkien ryhmien kesken. Jos mukana on monipuolisesti eri ryhmiä edustavia lajeja, luodaan yhdessä kokonaiskuva siitä, mitä kaikkia tärkeitä elinympäristötekijöitä metsässä on.

4. Muurahaiskoodaus

- Tarkkailkaa ensin muurahaisia. Seuratkaa muurahaisia ja tutkikaa niiden reittejä, löytyykö muurahaiskeko? Miltä muurahaiset näyttävät? Keksikää kysymyksiä: mitä haluaisit tietää muurahaisista? Voitte myöhemmin luokassa hakea vastauksia kysymyksiinne. Rakentakaa muurahaisen rakenne luonnosta löytyvistä materiaaleista, kuten maahan pudonneista oksista ja kävyistä.
- Koodatkaa muurahaisrobotille toimintaohje. Tähän tarvitaan 3-5 oppilaan ryhmät riippuen siitä, kuinka monijalkaisen robotin teette. Riippuen ryhmän koosta, ottakaa seuraavat roolit:
 - 1 oppilas robottina tai 3 oppilasta robottina muodostaen yhdessä kuusijalkaisen muurahaisen
 - Koodari, joka toimii kirjurina
 - Koodin testaaja, joka lukee ohjeen robotille

Kirjoittakaa yhdessä koodi, jolla saatte muurahaisen lähtemään kuvitteelliselta muurahaiskeolta, hakemaan oksan ja tuomaan sen osaksi kekoa. Tarkoitus on ohjelmoida ohjelma, jonka avulla muurahainen liikkuu (esim. 2 askelta vasemmalla, 3 askelta suoraan, kyykisty, nosta oksa maasta jne.). Testatkaa koodin toimivuus lukemalla se robotille, joka tekee ohjeen mukaisesti. Korjatkaa koodia, jos se ei toimi ensimmäisellä kerralla. Muuntakaa lopuksi muurahaisrobotin askeleet todellisiksi mitoiksi (cm tai m). Tarvitsette tähän mittanauhan, jolla voitte mitata yhden askeleen pituuden. Kuinka pitkän matkan muurahainen kulkee koodinne avulla?

Helppoja ja osallistavia keskustelumenetelmiä

1. Käsimitari

Ohjaaja sanoo jonkin väitteen ja osallistajat vastaavat siihen asettamalla käden ylös, alas tai välille. Puoliväli voi tarkoittaa asteikon keskitasoa tai en tiedä. Ohjaaja ohjeistaa vastaamaan vain oman mielipiteen mukaan. Voi myös pyytää osallistujia sulkemaan silmänsä. Kysymyksestä riippuen voivat asteikon "arvot" vaihdella, esim. kyllä-ei, paljon-vähän, pitkä-lyhyt.

2. Pieni ja iso piiri

Puhutaan annetusta aiheesta ensin pareittain. Sitten toinen parista asettuu sisäpiiriin ja toinen ulkopiiriin. Sisäpiirissä olijat kääntyvät puhumaan keskenään annetusta aiheesta ja tämän ajan ulkopiiriläiset vain kuuntelevat. Sitten vaihdetaan paikkoja ja rooleja. Voi jatkaa samaa keskustelua tai ottaa uuden näkökulman uudelle sisäpiirille. Tarkoitus on oppia jakamaan omia ajatuksia ja kuuntelemaan toisten keskustelua.

3. Puhuva solmu

Tehdään piiri ja laitetaan ympyräksi solmittu köysi kiertämään. Köydessä tulee olla iso ja pieni solmu. Kaikki piirissä pitävät köydestä kaksin käsin kiinni ja kuljettavat köyttä eteenpäin. Köyden isomman solmun tullessa kohdalle, voi sanoa STOP ja kommentoida jotain sovittuun aiheeseen liittyvää (ohjaaja kertoo, mitä aihetta käsitellään tai se päätetään ryhmän kesken). Kun pienempi solmu tulee kohdalle, voi esittää kysymyksen.

Muistitaulu oppilaslähtöisen retken ohjaajalle

1. Suunnitelkaa retkeä ja oppimistavoitteita yhdessä.
2. Selvitä, mikä osallistujia kiinnostaa ja valitse tehtäviä sen pohjalta.
3. Rakenna tehtävät osallistujien olemassa olevalle tiedolle ja osaamiselle.
4. Valitse toiminnallisia tehtäviä, joihin kaikki voivat osallistua lähtötasosta riippumatta.
5. Älä jätä ketään toimeksi ja syrjään.
6. Reflektoi yhdessä kaikkien kanssa sitä, mikä meni hyvin ja mitä voisi vielä kehittää, mikä oli kivaa ja mitä opittiin.
7. Harjoittele ohjaavaa ja oppijan omaan toimintaan kannustavaa otetta.

Retkeilyn ABC

Säännöt kannattaa sopia ennen retkeä ja tehdä yhdessä. Hyvä aloituskysymys sääntöjen tekemiseen on: *"Miten kaikilla meillä ja luonnolla olisi hyvä olla retkemme aikana, millaiset säännöt tarvitaan?"*

Muista jokamiehenoikeudet! Kertaa esim. täältä:

www.luontoon.fi/jokamiehenoikeudet

Ohjeita ja vinkkejä lasten kanssa retkeilyyn:

www.luontoon.fi/retkeilynabc/retkensuunnittelu/lastenkanssaretkelle

**Älä jätä
jälkeäkään!**

Termit haltuun

Oppilaslähtöisyys = Oppilaslähtöisessä ulko-opetuksessa oppilaalla on mahdollisuus oppia itselleen sopivilla menetelmillä. Tavoitteena on omien vahvuksien löytäminen, itseohjautuvuuden lisääminen ja sitä kautta opiskelumotivaation vahvistaminen. Keskeistä on myös oman toiminnan ja opiskelutapojen reflektointi. Opettajan tehtävänä on yksilöllinen ja kannustava ohjaus. Pidemmässä projektissa oppilaslähtöisyys mahdollistaa koko ryhmän yhteistoiminnallisuuden, yhteisten tietovarantojen rakentamisen ja kaikkien osallisuuden. Oppilaslähtöisyys ulkona oppimisessa käsittää parhaimmillaan myös esim. luonnossa olemiseen liittyvien tunteiden ja tuntemusten käsittelyä.

Yhteistoiminnallisuus = Oppimista, jossa ryhmän jokaisella jäsenellä on tietty rooli. Oppija on roolinsa mukaan vastuussa ryhmän yhteisestä tavoitteesta. Yhteistoiminnallisuudessa hyödynnetään kaikkien tietämystä. Oppiminen tapahtuu pienryhmissä.

Osallisuus = Koostuu kolmesta osa-alueesta: vaikuttaminen (eli itsemäärääminen), tarpeellisuus (eli itsensä kyvykkääksi tunteminen) & kuuluminen (sosiaalinen kuuluminen ryhmään).

Konstruktivismi = oppiminen rakentuu oppijan sisäiselle motivaatiolle ja tämän aiemmalle osaamiselle, kannustetaan itseohjautuvuuteen ja reflektiivisyyteen. Oppimaan oppimisen taidot ja ryhmässä toimimisen taidot korostuvat.

Lisää lukemista aiheesta:

Verkossa

Haltian luontokoulun omatoimiretken sivut: www.haltia.com/fi/luontokoulu/omatoimiselle-luontoretelle/

MAPPA - Ulkona oppimisen, ympäristökasvatuksen ja kestävä elämäntavan työkalupakki: www.mappa.fi

Nurturing Affinity to Nature through Outdoor Learning in Special Places - Erasmus+ -projektin verkkosivu: www.nanol.org

Real World Learning -malli avuksi laajempien kokonaisuuksien suunnitteluun: www.rwlnetwork.org/rwl-model.aspx

Reviewing for different ages. Roger Greenaway. www.reviewing.co.uk/articles/reviewing-for-different-ages.htm

Reviewing with ropes. Roger Greenaway. www.reviewing.co.uk/articles/ropes.htm

Luonto-Liiton materiaaleja opetukseen: www.luontoliitto.fi/kouluille

Suomen luonnonsuojeluliiton materiaaleja metsästä ja metsässä oppimiseen:
www.sll.fi/mita-me-teemme/kestava-elamantapa/askelia-eteenpain/koulumetsat/

Suomen Metsäyhdistyksen Case Forest -menetelmä: www.smy.fi/dop/

Suomen Ympäristöopisto SYKLIn Loikkaa Ulkoluokka-sivusto: www.ulkoluokka.fi/

Yhteistoiminnalliset työtavat -verkkosivu. Jari Lavonen, Veijo Meisalo et al. www.edu.helsinki.fi/malu/kirjasto/tyto/tyto/

WWF Suomen materiaaleja opetukseen: www.wwf.fi/opettajille/

Kirjoja

Flipped Learning - Käänteinen oppiminen. Marika Toivola, Pekka Peura, Markus Humaloja. Edita, 2018.

Ilmiöt ihmeteltäviksi. Anna Kettunen & Aulikki Laine (toim.), 2017. PS-kustannus.

Jäniksen selässä, repullinen luontoleikkejä. Hannele Koivunen, Vesa Koivunen,

Pasi Tanninen, Keijo Taskinen, Seppo Leinonen, 2004. WSOY.

Last Child in the Woods. Richard Louv, 2010.

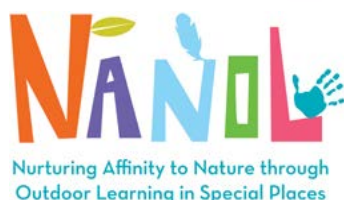
Loikkaa ulkoluokkaan. Aulikki Laine, Meri Elonheimo & Anna Kettunen (toim.), 2018.

www.ulkoluokka.fi/wp-content/uploads/2018/12/ULKOLUOKKA-nettiin.pdf

Sharing Nature with Children, 20th Anniversary Edition. Joseph Cornell, 1998.

Ympäristökasvatusta Pohjoismaissa. Pohjoismaiden ministerineuvosto, 2019.

www.norden.org/fi/publication/ymparistokasvatusta-pohjoismaissa

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union